

Täysistunto

Torstai 13.6.2019 klo 14.00—16.44

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 3/2019 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2019 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 1/2019 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

16.25 Mia Laiho kok (esittelypuheenvuoro): Puheenjohtaja! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavan opintotukilakia. Opintotukeen oikeuttavia opintoja koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettävän vastaamaan nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Opintotukilaista ehdotetaan poistettavan vaatimus, että opintojen hidastumisen syyn tulee olla tilapäinen. Tarkoitus on, että opiskelijan opintotukea ei keskeytetä, kun opintojen eteneminen hidastuu hyväksyttävästä syystä, kuten sairaudesta, vaikeasta elämäntilanteesta taikka esimerkiksi lukihäiriöstä tai näkö- tai kuuloaistin heikkenemisestä johtuvasta opiskeluvaikeudesta. Valiokunta katsoo, että selkeyttämällä säännöstä opintotuen jatkumisen edellytyksistä opiskelijan poikkeuksellisen elämäntilanteen aikana parannetaan toimeentulon osalta opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia opintojen suorittamiseen.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan opintojen viivästymisellä ja siihen johtaneella syyllä tulee jatkossakin olla ajallinen yhteys, jolloin esimerkiksi ensimmäisenä opiskeluvuonna ollut vaikea elämäntilanne ei ole hyväksyttävä syy opintojen viivästymiseen kolmantena opintovuonna. Valiokunta pitää sinänsä tätä perustelua perusteltuna, mutta huomauttaa, että toisinaan syy—seuraus-suhteen aikajänne voi olla pitkäkin — esimerkiksi iso elämäntilanteen muutos tai traumaattinen kokemus voi heikentää opiskelukykyä vasta pitkän ajan kuluttua tapahtuneesta — ja sen takia valiokunta korostaa, että opintotuen saamisen edellytyksiä tulee opintotukilainsäädännön sallimissa rajoissa harkita yksilökohtaisesti opiskelijan tosiasiallinen tilanne huomioon ottaen. Samalla kuitenkin valiokunta pitää tärkeänä ratkaisukäytännön valtakunnallisen yhdenmukaisuuden toteutumista.

Valiokunta pitää hyvänä myös ehdotusta muuttaa lainsäädäntöä niin, että muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa opintotuen saamisen edellytyksenä ei ole enää se, että koulutuksen järjestäjä on järjestänyt kyseistä koulutusta vähintään vuoden ajan.

Valiokunta kiinnittää tämän lain käsittelyn yhteydessä huomiota myös mahdollisiin muutostarpeisiin opintotukilainsäädännössä, jotta siinä tulisi huomioiduksi ammatillisen koulutuksen uudistuksen myötä muuttunut opiskelu. Valiokunta korostaa, että ammatillisen koulutuksen reformista aiheutuneet muutokset tulee ottaa huomioon opintotukilainsäädä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2019 vp

dännössä siten, että esimerkiksi lyhytaikaiset siirtymät oppisopimusmuotoiseen koulutukseen ja takaisin oppilaitokseen eivät katkaise opiskelijan opintotukioikeutta. Valiokunta pitääkin ehdottoman tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää pikaisesti ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opintotukea koskevat ongelmat ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi. — Kiitos.

16.28 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä opintotukiehtojen myöntämisen käytäntöjä joustavoitetaan. Opintotukioikeuden saamiseksi ei edellytetä enää, että koulutuksen järjestäjä on järjestämässä kyseistä koulutusta vähintään vuoden. Koulutuksen järjestäjällä pitää kuitenkin olla toiminnalliset, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Tavoitteena on tietenkin tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen.

Lisäksi lakia muutettaisiin niin, että siitä poistettaisiin vaatimus opintojen hidastumiseen vaikuttavan syyn tilapäisyydestä. Opiskelijan elämäntilanteessa voi tapahtua muitakin kuin sairauteen rinnastettavia vaikeuksia, jotka vaikeuttavat opiskelua. Esimerkiksi lähiomaisen sairastuminen, lukihäiriö tai traumaattinen kokemus ovat esimerkkejä tällaisista opiskeluun vaikuttavista esteistä tai hidasteista. Ne on syytä huomioida, mutta tietenkin joku rajallinen aika pitää olla, opintotuki ei voi olla ikuista.

Sivistysvaliokunta toteaa yksimielisesti myös, että opintotuen saamisen yhteydessä on tärkeää huomioida myös yksilökohtaisesti opiskelijan tosiasiallinen tilanne ja ratkaisukäytännön yhdenmukaisuuden toteutuminen valtakunnallisesti.

Lisäksi sivistysvaliokunta nostaa vahvasti esille oppisopimuskoulutuksessa olevien opiskelijoiden tilanteen. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä muun muassa lyhytaikaiset siirtymät oppisopimusmuotoiseen koulutukseen ja takaisin oppilaitokseen eivät saisi katkaista opiskelijan opintotukioikeutta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää näitä ammatillisen koulutuksen ongelmakohtia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Perussuomalaiset ovat jo vuosien ajan korostaneet myös oppisopimuskoulutuksen tärkeää merkitystä, sillä työelämässä käytännön ammattitaito on korvaamatonta. — Kiitos.

16.31 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edelliselle hallitukselle tästä mainiosta muutosesityksestä opintotukilakiin. Tarkoituksenahan on, että opiskelijan opintotukea ei keskeytetä, kun opintojen eteneminen hidastuu hyväksyttävästä syystä, kuten sairaudesta, vaikeasta elämäntilanteesta tai esimerkiksi lukihäiriöstä tai näkö- tai kuuloaistin heikkenemisestä johtuvasta opiskeluvaikeudesta. Näitä opiskelijoita, joihin tämä muutos vaikuttaa, on paljon. On ihan selvää, että opiskelijaa ei saa rangaista opintojen viivästyisestä tällaisissa tilanteissa.

Nyt kun keskustelemme opintotuesta, esille on tuotava sekin, että opiskelijaa ei saa rangaista myöskään työnteosta. Kela karhuu tänäkin vuonna pois opintotukea yli 40 000 opiskelijalta sen takia, että nämä ovat olleet Kelan mielestä liian ahkeria ja tehneet liikaa töitä. Tämähän on järjetöntä. Opintotuen vapaan tulon rajat estävät opiskelijaa tienaaamasta ja kartuttamasta omaa osaamistaan ja luovat keinotekoista niukkuutta. Valtio menettää samalla miljoonia euroja nettotuloja.

Arvoisa puhemies! Palkansaajien tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan, joka edellisen hallituksen aikana teetettiin, haitallisista tulovaikutuksista päästäisiin laajasti eroon, jos

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2019 vp

esimerkiksi yhdeksän kuukautta opintotukea nostavan tuloraja olisi 18 000 euroa nykyisen 12 000 euron sijaan, eli vapaan tulon rajaa nostettaisiin 50 prosentilla. Verotulot ja tulonsiirrot huomioiden tämä vaihtoehto lisäisi selvityksen mukaan julkisyhteisöjen nettotuloja arviolta 5,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Siis: paitsi että työteliästä opiskelijaa palkittaisiin, koko yhteiskunta voittaisi nettona lähes 6 miljoonaa euroa vuodessa. Tässä on järkeä.

Systeemi ei nykyisellään kannusta opiskelijaa toimeliaisuuteen tai hankkimaan työkokemusta ja osaamista. Työnteon pitää olla tilanteessa kuin tilanteessa kannattavaa. Opintotuen vapaan tulon rajoja pitää korottaa.

Punavihreään hallitusohjelmaan ei nyt valitettavasti sisälly sitä, että työteliästä opiskelijaa palkittaisiin työnteosta. Kehotan hallitusta ottamaan nyt järjen käteen ja tuomaan eduskuntaan esityksen opintotuen vapaan tulon rajojen korottamiseksi.

16.34 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Kannatan lämpimästi edellisen hallituksen laatimaa lakimuutosta opintotuen joustavoittamiseksi. On hyvin tärkeää, että myöskään niiden opiskelijoiden, joilla on vaikeuksia ja haasteita edetä opinnoissa — esimerkiksi juuri lukihäiriön tai kuuloon tai näköön liittyvien haasteiden vuoksi — toimeentulo ei vaarannu. Tämä on siis edellisen hallituksen lakihanke. Nyt toivon, että uusi hallitus lähtee kunnianhimoisemmin uudistamaan tätä opintotukea.

Kolme vuotta sitten, kun olin Perussuomalaisten Nuorten puheenjohtajana, esitimme, että Suomessa otettaisiin käyttöön opintotuen kannustinmalli, joka siis tarkoittaa sitä, että niillä opiskelijoilla puolestaan, jotka haluaisivat nopeammin valmistua, olisi tähän taloudellinen kannustin, joka samaan aikaan ei myöskään rankaisisi niitä ihmisiä, jotka opiskelevat pikkasen hitaammin. Eli toisin sanoen: jos suoritat esimerkiksi korkeakoulututkinnon, kandi ja maisteri, viiden vuoden tutkinnon, vaikkapa kolmessa vuodessa, niin sinä saat sen viiden vuoden opintotukimäärän kolmessa vuodessa. Tällä hetkellä erinäisistä syistä aika moni opiskelija tekee sitä, että he aamuisin ja iltapäivisin tosiaan opiskelevat esimerkiksi yliopistolla tai ammattikorkeakoulussa ja sitten illasta menevät töihin ja sellaisiin töihin, jotka eivät itse asiassa pätevöitä ollenkaan siihen ammattiin, mihin he ovat opiskelemassa. Näin ollen nämä opiskelijat pystyisivät opiskelemaan aamupäivällä sitä ammattia, iltapäivällä myöskin sitä ammattia ja saisivat kuitenkin aivan yhtä paljon opintotukea kuin sellainen opiskelija, joka päättää opiskella viisi vuotta mutta tehdä samaan aikaan töitä iltaisin. Eli on sellaisia opiskelijoita, joilla on hirveä hinku ja kiire päästä työelämään toteuttamaan sitä ammattia, joka on heille unelma ja johon he ovat opiskelemassa, ja jotka eivät haluaisi samaan aikaan puolestaan tehdä jotain aivan muuta työtä siinä rinnalla. On niitä, jotka haluavat, mutta sitten on näitä, jotka eivät halua.

Valtion näkökulmasta tämä olisi ihan loistava juttu, koska tässähän käy sillä tavalla, että nämä ihmiset valmistuvat paljon nopeammin — joilla siis on edellytyksiä valmistua paljon nopeammin, joilla on sisäinen motivaatio opiskella paljon enemmän. He valmistuvat nopeammin, alkavat käymään oman alansa töissä, tuovat myöskin enemmän verorahoja valtiolle. Eli valtio hyötyy taloudellisesti, voidaan tukea julkisia palveluita paremmin, ja opiskelijalla on parempi asema toimeentulon osalta, jos haluaa opiskella nopeammin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Laiho.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2019 vp

16.37 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Opintotukilakia olisi tosiaan jatkossa tarpeen muuttaa, kehittää edelleen. Tämä nyt täällä ollut esitys pitää saada voimaan jo elokuun alusta, mutta jatkossa koko laki vaatii kokonaisvaltaista uudelleenarviota.

Kannatan lämpimästi edustaja Vestmanin esille nostamaa työnteon rajojen nostamista opiskelijalla. Työnteonhan pitäisi olla aina kannattavaa, myös opiskeluaikana. Suhde työhön muodostetaan jo nuorena, ja jos me annamme sellaisen signaalin, että kannustetaan nuoria tekemään töitä, mikäli se heidän elämäntilanteensa huomioiden on mahdollista, niin se vain poikii Suomelle lisää hyviä työntekijöitä ja on elinkeinojen kannalta kannatettavaa. Eli jos opiskelija etenee hyvin opinnoissaan, tulo rajojen pitäisi olla korkeammat, ja työnteon ei pitäisi olla este opintotuen saamiselle. Tässä on selkeä uusi kohde nyt nykyiselle hallitukselle, ja toivottavasti me näemme vielä tämän tulevan neljän vuoden aikana uuden opintotukilain valiokunnassa.

16.39 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys, jonka myötä muun muassa lukihäiriöiset ja kuulo- ja näkövammaiset hyötyisivät siinä, että heidän opintotukeaan ei jatkossa keskeytettäisi — ja monet muutkin ryhmät, opiskelijat tästä hyötyisivät — on varsin kannatettava.

Mutta yhdyn myös näihin täällä esitettyihin näkemyksiin siitä, että olisi tämän uuden Rinteen hallituksen syytä hyvin vahvasti harkita opintotuen tulo rajojen korottamista. Nämä tulorajat eivät nähdäkseni ole nousseet useaan vuoteen. Kyllä niiden merkittävä nosto olisi viimeistään jo nyt ajankohtainen. Nimittäin opintojen aikainen työnteko lisää usein käytännön ymmärrystä opiskelijan omasta alasta ja voi itse asiassa jopa nopeuttaa opintoja. Ainakin kun itse opiskelin aikanaan 90-luvun lopulla diplomi-insinööriksi ja sain myös alaani liittyviä töitä jo opiskeluaikana, niin se kyllä auttoi sekä työnantajaa että myös itseäni opintojen etenemisessä. On toki muistettava, että opiskelijan valmistumisaika, opintojen kohtuullinen eteneminen on tärkeää, mutta voi olla niin, että kun sieltä työelämästä saa hyviä kokemuksia, niin myös opinnot etenevät nopeammin. Totta kai, kun ei olisi huolta omasta taloudellisesta toimeentulosta, myös opintoihin olisi helpompi panostaa.

Arvoisa puhemies! Myös näiden omien kokemusteni perusteella voin todeta, että tämä opiskelujen ohessa tehtävä työ, varsinkin jos se liittyy siihen omaan alaan, parantaa kyllä opiskelijan työelämävalmiuksia ja mielestäni myös nopeuttaa työelämään koko-aikatyöhön siirtymistä sitten, kun opinnot ovat valmiit.

16.42 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! On todettava, että varsinkin juuri näitten opiskelijoitten kohdalla, jotka pystyvät tekemään iltapäivisin opintojen jälkeen sellaista työtä, joka nimenomaan hyödyttää heitä työelämän näkökulmasta, se totta kai tukee myöskin sitä opiskelua, ja näihin liittyen se, mitä tässä ovat esimerkiksi edustaja Savio, edustaja Vestman ja edustaja Laiho esittäneet, että tulo rajoja tulotaisiin korottamaan, on varsin järkevää. Tästä edellinen hallitus teki myöskin laskelmia: eli kun sitä tietyn verran nostettaisiin, niin valtion kassaan tulisi lisää tuloja. Eli sillä on positiivinen vaikutus myöskin julkiseen talouteen.

Sen lisäksi täytyy todeta, että on tosiaan näitä ihmisiä, jotka eivät halua tehdä varsinaisesti jotain opiskelun ulkopuolista työtä vaan sitä opiskelua puhtaasti ja nopeammin, jotta pääsevät työelämään. Näin ollen tämä opintotuen kannustinmalli sekä näitten tulo rajojen nosto, nämä molemmat työkaluna yhtä aikaa otettuna käytäntöön, parantaisivat monipuol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2019 vp

lisesti hyvin erilaisten opiskelijoitten asemaa. Nämä kaksi asiaa eivät ole millään tavalla ristiriidassa keskenään, eli nämä molemmat kannattaisi toteuttaa.

Ja kukahan se tässä puhui, olikohan se nimenomaan edustaja Laiho, että nyt tehtäisiin se kokonaisuudistus ja -tarkastelu tälle opintotuelle. Tämä ehdottomasti uuden hallituksen kannattaisi tehdä, aivan ehdottomasti. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 3/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.